

Zet deelnemer voorop bij toekomstbestendig pensioen

De Wet toekomst pensioenen ligt bij de Tweede Kamer. Minister Schouten wil de wet het liefst zo snel mogelijk invoeren¹. Maar er is ook twijfel. Is deze complexe wetgeving wel nodig? Moeten we de leenrestrictie voor jongeren wel opheffen? Willen gepensioneerden niet wat meer zekerheid? Is er wel voldoende draagvlak voor de transitie? De wet is er kortom nog niet helemaal.

AGNES JOSEPH, ACHMEA

Neem
meer
tijd

Mijn tip: neem meer tijd voor voldragen en verantwoorde wetgeving. Zodat de deelnemers met het nieuwe stelsel straks ook werkelijk een toekomstbestendiger pensioen willen én krijgen.

Huidige uitkeringsovereenkomst vastgelopen

Ons aanvullend pensioen is nu veelal via collectieve uitkeringsovereenkomsten georganiseerd. Collectiviteit en risicodeling kunnen namelijk enorm veel meerwaarde bieden aan alle generaties. Maar afgelopen jaren zijn de uitkeringsovereenkomsten kapot gereguleerd. Door een tunnelvisie die leidde tot alsmaar lagere rekenrentes en steeds strengere buffervereisten. Inmiddels zijn premies bizar hoog. Is nieuwe pensioenopbouw historisch laag. En hebben uitkeringen enorm ingeboet aan koopkracht, ondanks jarenlange prachtige beleggingsrendementen. Dat kan en moet anders.

Op korte termijn meer lucht

De Wet toekomst pensioenen (Wtp) stapt over op premieregelingen met persoonlijke pensioenvermogens. Dat geeft naar verwachting per direct meer lucht voor pensioenfondsen die nu

Agnes Joseph

Wtp complex,
risicovol
en duur

uitkeringsovereenkomsten voeren. Premies kunnen omlaag en uitkeringen omhoog, omdat je mag rekenen met een hogere rekenrente. Pensioenen worden variabel en bewegen mee met de economie. Zowel omhoog, als omlaag. Maar met een klein slim ingezet buffertje kunnen we kansen op kortingen van de uitkeringen flink reduceren.

Twijfel over transitie

De overstap naar het nieuwe stelsel is echter een enorm complexe, risicovolle en dure operatie. Waarbij we collectieve pensioenvermogens omzetten in individuele vermogens. Hoewel de kortetermijnvooruitzichten van de overstap mooi lijken, zijn er ook twijfels. Hoe gaan we alles uitleggen? Is dit wel de juiste weg? Is het wel nodig? Kun je niet gewoon binnen de huidige uitkeringsovereenkomsten de rekenrente aanpassen en buffers slimmer inzetten voor een koopkrachtiger pensioen én meer nominale zekerheid? Het overwegen waard wat mij betreft. Dit vraagt lef, het loslaten van de nu overheersende economische pensioentheorie in Nederland. Die ons – eerlijk is eerlijk – grote pensioenvermogens heeft opgeleverd. Maar die theorie maakt ons nu ook erg kwetsbaar voor bijvoorbeeld inflatierisico en draagvlak.

Geïndividualiseerde solidariteit

In het nieuwe stelsel is echter voor een andere weg gekozen. Een weg richting 'geïndividualiseerde solidariteit'². Veel experts zien dat als de oplossing om te komen tot een toekomstbestendig pensioen. Wat moet zo'n soort contract met 'geïndividualiseerde solidariteit' opleveren? Om te beginnen een betere balans tussen premie, ambitie en zekerheid. Hierin speelt het 'individuele' ook een belangrijke rol. Denk aan meer beleggingsrisico voor een betaalbaar pensioen voor jongeren. En een afbouw van risico en geleidelijk aan meer zekerheid over de hoogte van de uitkeringen voor ouderen. De 'solidariteit' zit in het delen van diversificeerbare risico's, zoals kort- en langlevensrisico. Daarnaast zijn heldere eigendomsrechten van belang.

In verband met toekomstige wendbaarheid en voor mogelijkheden tot individueel maatwerk en keuzevrijheid. Het pensioen moet zo eenvoudig mogelijk zijn en uitlegbaar aan deelnemers. Van belang is ook om rekening te houden met menselijk gedrag en inzichten uit de gedragseconomie.

Solidaire contract niet toekomstbestendig?

Het solidaire contract komt een eind in de buurt van zo'n 'geïndividualiseerde solidariteit' contract. Maar is er net niet helemaal. Zo weten we uit gedragseconomie dat verliezen er emotioneel twee keer harder in hakken dan winsten (verliesaversie). Vanuit dat perspectief zijn er zorgen. Jongeren kunnen te maken krijgen met enorme vermogensdalingen doordat ze beleggen met geleend geld. Ouderen kunnen met variabele uitkeringen vaker te maken krijgen met kortingen van het pensioen. Dat kan zorgen voor lagere tevredenheid over pensioen dan nodig. Ook willen mensen graag keuzevrijheid. Bovendien zijn eigendomsrechten nog steeds niet duidelijk. Door de collectieve solidariteitsreserve, maar ook doordat een fonds de persoonlijke pensioenvermogens nog steeds kan korten in geval van nood. Dit alles maakt het solidaire contract niet echt toekomstbestendig.

Aanpassing uitkeringsovereenkomst?

Eigenlijk zitten deelnemers met het solidaire contract straks dus nog steeds met onheldere eigendomsrechten. Bovendien vanuit verliesaversie bekeken mogelijk met meer (ongewenste) risico's. Waar de deelnemers bovendien geen invloed op kunnen uitoefenen door middel van bijvoorbeeld de mogelijkheid tot het maken van eigen keuzes. Kan je dan niet net zo goed de uitkeringsovereenkomst aanpassen? Om dezelfde doelen te bereiken? Want met een aanpassing van de rekenrente en slimmere inzet van de buffers kun je ook in de uitkeringsovereenkomst direct hogere en koopkrachtigere pensioenen realiseren. Met meer solidariteit.

Bovendien kun je, binnen de uitkerings-overeenkomst, de uitkeringen koppelen aan de inflatie, beter dan in het solidaire contract. En dat allemaal zonder grote en dure transitie.

Of de stap naar geïndividualiseerde solidariteit?

Of je kunt de solidaire premiereregeling uit de Wtp met zeg vier kleine aanpassingen meer toekomstbestendig maken. Zet ten eerste geen onverdeelde reserves bovenop de individuele vermogens in de opbouwfase. Dan heb je heldere eigendomsrechten en kun je makkelijker keuzevrijheid bieden aan deelnemers. Dat maakt bovendien ook waardeoverdrachten in het kader van toegenomen arbeidsmobiliteit makkelijker. Laat ten tweede jongeren niet verplicht beleggen met geleend geld in verband met verliesaversie en uitlegbaarheid. Bied ten derde voor ouderen een collectief variabel pensioen aan met daarbovenop wél een kleine reserve om kortingen zoveel mogelijk te voorkomen. Dat geeft meer zekerheid aan ouderen. Ten vierde helpt het als de overheid inflation linked bonds uitgeeft om koopkrachtbehoud ook in de uitkeringsfase van de nieuwe premiereregelingen mogelijk te maken.

Betrek de deelnemers

Maar met alleen het ontwerp van een toekomstbestendige premiereregeling ben je er nog niet. De bedoeling is om ook de huidige pensioenaanspraken en rechten om te zetten in individuele vermogens. Het is belangrijk dat dit begrijpelijk is voor deelnemers. Als ik nu naar de Wtp kijk dan is er een poging gedaan tot een feitelijk eerlijke transitie. Maar of deelnemers het ook als eerlijk ervaren is niet goed getoetst voor zover ik weet. Bovendien is het belangrijk deelnemers te betrekken bij de transitie zelf en zo voldoende draagvlak voor de transitie te creëren. Daar zijn nog grote verbeterlagen te maken.

Ingroeimodel voor invaren

Er is overigens ook een alternatief als er onvoldoende draagvlak is voor het omzetten

van de huidige collectieve naar individuele vermogens. Je kunt namelijk ook voor de nieuwe premie-inleg over naar persoonlijke pensioenvermogens. Tegen pensioendatum laat je deelnemers daarmee pensioen aankopen in het bestaande uitkeringen-collectief. Langzaam wordt het uitkeringen-collectief steeds ouder. Je hebt dan minder last van de rekenrente, krijgt een kleinere kans op korting en je kunt eerder indexeren. Door de fiscale- en indexatieregels in uitkeringsovereenkomsten te verruimen worden bovendien de verwachte pensioenen van bestaande opbouw hoger. En dat kun je, naar verwachting, compenseren voor de door de wetgever gewenste afschaffing van de doorsneesystematiek. Zo heb je op den duur een flexibele premiereregeling met een vaste uitkeringsfase.

Neem tijd voor afronding wet

Minister Schouten lijkt de Wet toekomst pensioenen nu zo snel mogelijk te willen invoeren. Ik snap dat de verleiding groot is na tien jaar discussie. Maar de wet kan in mijn ogen in een paar stappen nog flink verbeteren. Met name het perspectief van de deelnemers lijkt wel haast vergeten. Het grotere doel van 'geïndividualiseerde solidariteit' is: betaalbaarheid voor jong, zekerheid voor ouderen, individueel aanpasbaar maar ook solidair en collectief voor schaalvoordelen. Het vergt nog een paar aanpassingen aan het solidair contract om hier te komen, maar dan heb je werkelijk een toekomstbestendiger pensioen. Doe je dit niet, en zet je nu snel door, dan hebben we straks een enorme pensioen-puin hoop op te ruimen. Dan kun je denk ik beter de uitkeringsovereenkomst gewoon aanpassen en daarmee eigenlijk dezelfde doelen bereiken als in de nu voorliggende Wtp. ←

Aanpassen
bestaande
regelingen

¹ Pensioen Pro 'Ik hoop en geloof dat we hiermee het vertrouwen in het pensioenstelsel herstellen' Interview Carola Schouten 29 april 2022.

² The Ambachtsheer letter 'Towards individualized solidarity in pension design' Augustus 2013.